

ילקוט מפרשים החדש על מסכת מכות

[דף ב ע"א]

דף ב ע"א

מתנן מעידין אנו וכו' שהוא בן גרושה פשטי"ז וז"ל (ד"ה שהוא) כענינו נתגרשה אמו קודם שגזר והרי הוא חלל ופסול. וי"ל דמשכתא בן גגורא אחריכא, כגון הסעידו שצאמו יום אחר אציו שהוא בן גרושה, וק"ל לאציו צאמו לומר בני זה בן גרושה כדאיכא יצמות (דף מו.) ואח"כ הוימו אותם כדאיתו יום עמנו הייטם:

שם אין אומרים יעשה זה כו', יעשו הוה ליה למימר, אלא לישנא דקרא נקט (דברים יט יט) ועשיטם לו:

גמ' תנא היתם קאי, וי"צ מפני שצמד המשה מכות דנות לכהנדרין ושבוטות אחר מכות, ותמימיה נהי' הרמז"ס אשר בהקדמות ללמד המשנה חפש טעם למיכתה מכות אחר כנהדרין מפני שמכות משפט כסהדרין וזו נקט טעם הגמרא כאלו. ויחיתו כי אמיתים שבוטות למכות נקט צאמת טעמיה דגמ' מפני שסימיה המשנה מכות (ב.) ויחייב על הראש שמיס:

שם אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי שמעון בן קריש דבמור קטרת ויעשייתם פ"ו. וי"צ הגאון מהרי"ב (בסורתה ה"א) מתק מינת אמר רשב"ל ודיקין עמו, דכל היכי דלאמריין אמר ר' פלוני א"ר פלוני היינו דהיינו תלמידי כמ"ס הרשב"ס (ב"צ ק"י) ד' דהי' משה ומוס' ע"י יט א' ד"ה אמר ומוס' חולין דף דל ע"ה ד"ה מאן). וריב"ל היה גדול מרשב"ל דהיי אף לגביה ר' יוחנן דהייא גדול מרשב"ל הלכה כריב"ל ע"י מוס' (גמילה כ"ו) ע"כ ד"ה כהונה), וא"כ איך נופל כאלו ריב"ל בשם רשב"ל, ומפני זה נדקן מתק אמר רשב"ל. אולם הרב יד מלאכי סי' ע"ד הקשה על הומו' מהא דמלניו (שבת טו ע"ב) אמר ר' יוחנן אמר ריש לקיש אף דרי"א לא היה תלמידו ונהפוך דהיי' ר' יוחנן גדול ממנו, והינתן כ"כ ע"י נדקדוקי סופרים שצנת שם (אות ח):

שם וי' ולא יזרעו. וי"צ מה שמקישן התלמידיים (מנחת חינוך מצוה תחת שריית חת"ס חור"מ סי' כד) כמ"ס הרמב"ם כהל' ענו"ס פ"ד (ה"ה) דגם טף של עיר הנדחת נהרגין, דל"כ הא הו' להו עדי עיר הנדחת עדות שאין אהא יכול להזימה, דהטף של העיר'א שסיהרגו מקרא דלו ולא לזרעו, וס' לנדס נמי לא הו' כלשך זמס, וא"כ הא הוה ליה עדות שאי אהא יכול להזימה. ומהם מתלמי'ם דבעיר הנדחת הרי העדים מעידים על הטף עמם כיוון דגם דין הטף ליהני. והנה מסבגה היה אפשר לזאב צוה לכיון דחיוז הטף רק שצילי הגדולים היה בלו, וא"כ דומה שפיר נלכין דענינ'ם נפסלים לפי שנפסל אביהם ונולדו ממנו. ואולם ראייתו מבחי"ת מהר"ם בר כרוך סי' תע"ו וזמור ממנו במגדלי'ם כסהדרין פ' היו בודקין (ה' תשט) דקטני בני עיר הנדחת דנהרגין היינו רק אם עבדו גם הקטנים עבודה זרה ע"ש. וא"כ היה חיוז הקטן גם שפיר שציל עמנו וגוה"ה הא בעיר הנדחת לחייב גם את הקטן על העבודה דעבירת קטן הא הוה ליה מקלה וקולן ככל המורה והמתנה הוא דחס עליה תמואלר כמנהגיה י"ה ב', וא"כ וכו' מידוש דקרא שלא חסה מורה על הקטנים בעיר הנדחת. וא"כ היה נהרגין שם על הטביה שגריס והוא' לה העדה גופס. וצלו הכי נפשיותו הוא כן לכיון דאין הקטנים נהרגין רק כשעבדו א"כ העדים המעידין שעבדו הרי על הקטנים עממן הן מעידים לחייס מיתה וזה

פשוט. וע"ש עוד במהר"ם בר כרוך מידוש, דהניא חוספסא דסנהדרין פ"ד (ה"א) קטני עיר הנדחת שהדומו עמה רבי אליעזר אומר נהרגין ותכ"א אין נהרגין. ותבד דמדרכי אליעזר אומר נהרגין סבדא הוא דלרבנן מיתה אין מתחללין עתלין ע"ש. ולפ"י לנאורא ככל מלחוקות שמלניו בחיוז מיתה דמר מחייבי ומר פוטר אז גם אם ההלכה כמאן דפטר, מ"מ מיתה אין מתחללין עתיו דככל חייבי מיתות כ"ד נמי הא אין מתחללין עתלין (סנהדרין מו:). ויס לדבר וזה ואין הללין

רש"י ד"ה שהוא בן גרושה בפנינו נתגרשה. דאי לאו הכי לא שייך עמנו

תום' ד"ה מעידין כו' שהוא בן גרושה תימה. וי"צ ע"י לשון מוס' כמותו לג ע"ה

שם בא"ד ויש דרדקא אמאי וכו'. כ"כ מאי קושיא דלטו בני הא צעיקן עדות. גלוי מילתא בעמלת' הוא. ונהלא דקושיטס לתמי' דקיי"ל כרצא כפרק האומר (קידושין סו.) דאין דבר שצערות פחות משנים. והוי עדות גמורה כצממון. ועכ"פ מוכח דסבירא להו דצממון צעיקן עדות שאי אהא יכול להזימת:

שם בא"ד וקשה בו' ומאי קאמר ודא מ"מ דקין. כ"כ דהא ס' יכלו להלכותי ויכלו לומר לחייה נפש צאמו, ואז אין לוקין דהא לאו ענית לאזהרת מיתת כ"ד הוא ואין לוקין עתיו (לקמן יג:). וי"ל דס"ל לתוס' דהאי מתוך לאו דוקא דממילא כיוון שלא הסרו בה יס עליה חיוז מלקות:

שם בא"ד כאשר זמם במלקות. עין מוס' כמותו כ"צ וי"צ ריש ע"ה ועיין מוס' חולין י"א ב' ד"ה ובי מיתא:

שם בא"ד דהא בהדיא כתיב נפש כנפשו. עיין סנהדרין פ"א א' תודי"ה ונצמר:

שם בא"ד לא חיישינן כל"ף באתה יבוא. וי"צ עיין מוס' ב"ק פ"ח ע"ה ד"ה וזממנו:

שם בא"ד ויש דרדקא אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא מבור. וכו'. וי"צ ע"י כחידושי הגאון מו"ה יואל ז"ל מאלמסטינלנאש שנדפס על המשניות בדפוס דובראוונא דקידושין סופ"ג שכתב שם ליישב קושיית מוס', דהלכ' ד"ל דאין הכי נמי דקיימיין כזו כלשך זמס דצוה לא שדיל מיעוטא דל ואלא לזרעו, דהא אחרנין שם (סו.) דיחולין ממזורים לטוהר דמזמור נושא שפחה ויולדו עבד ואין שפחה תכ"ה הני הוא בן שפחה כשר ע"ה. ואכן לעד"ל אינו חיוזין כלל, דהא דהולד הוא כשר מלד שאמו שפחה ואינו מתייתם אחר אציו ולא מקרי ורעי כלל, אבל אס' יסא אשם שזרעי מיתה מוטע ורעי בודאי יהיו ממזורים ממוזי, וספיר יס מיעוט מלו ולא לזרעו ודוק':

שם בא"ד ויש דרדקא אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא מבור. לכאורה יס לומר לפי המבואר בקדושין כ"ח (ע"א) דקורא לחזירו ממור סופג את הארבעים, א"כ אף גלי דין הומה כגון כלל גמרא דיון נמי לוקא, ארבעים העין שייך שקרא לחזירו ממור נוסק, ולכך קאלמר צנן גרושה וכן תולאה דצוה לא אשמתן דסופג את הארבעים בקרא לתפירו כהן בן גרושה,

ילקוט מפרשים החדש על מסכת מכות

וזכו קמ"ל ללוקין מדין הומה מקרא דוהיה אס בן. ועיין מה שכתבתי עוד למתן קושיית מוס' כספרי מנחת פמים לזו"מ סימן קכ"ח (ספר זה):

שם בא"ד ויש דרדקא אמאי וכו'. לענ"ד דכריס"ס כ"ע. דודאי לא שייך כלשך זמס רק בעושי הגוף או צממון דמקור משפט ושייך כזה עשייה ולהכי משמעיקן צנן גרושה דלנו להספידו ממונת כהונה כל חיוי, אצל צאסורא לא שייך כלל, אטו אם יעידו שפנל חלל לקידיתו חאסר קידיתס, או יעידו על אשם שצמדס לאציו של אז כדי לאסרו בה יאסרו הס בה. וזהו סרה קושיית הומו' ד"ה צעיקן, ועיין שם שמירוסא דמוק כדאופן שהיא פסולה מכבר מאי איכא למימר:

שם בא"ד ויש דרדקא אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא מבור. וי"ל ד"ל להכי לא נקט ממזור, דהא מלתא דפשיטא היא דלא נעשה ממזר, דל"כ לא יוכל ליקח שוס אשה לא ישראליס ולא ממזרת, דהא חיבו אומר דהעדות אמיתית והמזומים הס דמשקרים, ולגביה נפשיה הא מהימן א"כ הוא יומר מכלשך זמס, משא"כ צנן גרושה לא לאוהרו כהונת לישא לפסוליס:

שם בא"ד שהוא מבור כו'. וי"צ דנקמי כחוספסא סופ"ל (ה"ה):

תום' ד"ה מעידין (כו') וא"ת בו' והא יבוא דומר מויד הייתי כמו גבי חלב. וי"ל ד"ל דאס יאמר הכי א"כ הא ינייטס אותו לזרעו וגם הא גואל הס יוכל להורגו, משא"כ שם גבי חלב אס יאמר מויד יפטור עמלו לגמרי וקמי שמאי גילא משא"כ הכה, וז"ע לדניא:

שם בא"ד וא"ת בו' והא יבוא דומר מויד הייתי בו'. עיין מוס' מהרש"א עיין שו"ת שנות עיקב (ח"א חור"מ) סי' ק"ט:

שם בא"ד יבוא דומר מויד הייתי וכו'. כ"כ צנח יעלל מנוול הס:

שם בא"ד בפ"ק דבי"מ. וי"צ כיתמות י"ב ע"ה:

שם בא"ד ומ"מ אוהב גזירה וכו'. ר"ל ככל מקוס שמחייצין גלות מני איירי הכי. אבל כאן ז"ל כמירוק ראשון, דאי משוס שמיקחו לא שייך לחיוז העדים:

שם בא"ד בודאי אי הוה אמר לא הרגתיו יבוא דתרי. וקשה טובא דאס קיי"ל (סנהדרין ט:) אין אדם מעשה עמלו רשע, וצשלמל גבי אכילת חלב ככר כחבו הומו' כפ"ק דמיעוטא (ג: ד"ה מה) לפי שאינו רואה להניח חולין לעוהר אינו משוס עמלו רשע קריין ביה, אבל הכא דליכא למימר הכי משוס עמלו רשע הוי וז"ע ודוק':

תום' ד"ה כ"ף הזוממין וקשה דמאי קמ"ל וכו'. נראה ליישב כפרש"י דהכי קאלמר, דאין להס נס והמלטה ממתיה תמורה ע"י שהעידו גם על קלה. מור מפדיון דידן דע"י הבעול גללין מהמתמורה ונפדיון דס'ל לרש"י דדוקא' כשמעדין על הבעול, ועי' בחיו"ט שם (סנהדרין פ"א מ"ה). והספידוס כצממונות נצלו' לי, דלפ"י משוס זוממי וזוממין נקטה, דגם הס שמיצמין ביס מיתת הנידון, משא"כ צנח כהן. ופר"י כ"ע, דמאי שאל דמני מקדימין צוממין יותר מנבל חייבי מיתות:

שם בא"ד ויש דרדקא אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא מבור. וי"ל דהא ס' יכלו להלכותי ויכלו לומר לחייה נפש צאמו, ואז אין לוקין דהא לאו ענית לאזהרת מיתת כ"ד הוא ואין לוקין עתיו (לקמן יג:). וי"ל דס"ל לתוס' דהאי מתוך לאו דוקא דממילא כיוון שלא הסרו בה יס עליה חיוז מלקות:

שם בא"ד וכן קשה דבתוספתא תניא. וי"צ כחוספסא סנהדרין פ"ב (ה"ג) ושם איכא כל חייבי מיתות שצמורה כמ"ס רש"י ע"ש:

שם בא"ד להמיתם אף במיתה שאינה מד' מיתות. וי"צ ע"י מוס' פרק נגמר דיון (סנהדרין מ"ה ע"ב ד"ה משוס שסותרים לבת שכתבו כאלו וז"ע):

תום' ד"ה זוממי דדרשינן היא. וי"צ סנהדרין כ"א ע"ה. ע"ה. ועי"ש צממור ב' מוס' ד"ה לאחיו:

שם בא"ד וי"ל. לפי דברי הרמב"ם ורש"י שהלא חטוי"ט (בסנהדרין פ"א מ"ה) דמ"מ מורד דלפילו ככר הרגו הבעול הן בחנק, שאי אהא יכול להחמיר עליהן יותר משעת עדותן:

שם בא"ד קמ"ל היא ולא זוממין. מזה כ"ע לענת הרמב"ם (פ"א משופטים ה"א) ורש"י שהניא חטוי"ט דעני שעידו גם על הבעול. וי"ל ליישב לשיטת רמב"ם (בפ"ג מאסוריו ביאה ה"ח) ורשב"ם (כתובות מה. תוד"ה אמר) (ובכ"ז) (ובצמג' משנה) ככז כן בשם רש"י דמנוולא שם רע אף שנבעלה צמות אחר החופה נקטלה עי"ש, והסם ודאי טובל בחנק. והוה מני למימר דכדיכי איירי קרא דלחלוץ וצת כהן אס צוועלע נאקרי לחיבי אשמעיקין איור ולא צוועלע. והסחא חוספסא חאסר חאסר אס קרא דלחלוץ צנח כהן, כיון דכדיכי בה היה דמשמע ולא וזממיה, אבל צמוילא שם רע עדים כסקילה, להכי אמר גם סס לישנא דמקדימין:

שם בא"ד ובתהלה היה ר"י בסופה כו'. וי"צ עיין שו"ת הרשב"א ח"א סי' קי"ג:

תום' ד"ה בעינן כאשר זמם. וי"צ עיין יצמות פ"ט (צ"א) אמר רבי יוחנן מלרי שני איכא צניייהו ועיין עוד שם ע"י (צ"א) פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש ודוק':

שם בא"ד קשיא חיבי שמעידין וכו'. כ"כ איך שייך צוה עממס היו:

שם בא"ד תימה מצרי שני וכו'. יס דלקדק הא אכמי איכא למעוטי מלו ולא לאציו, וזהו הקסא לי א' מהמשכילים, וי"ל דקושיית המוס' כגון שהיו ממוחק אציו למלרי ב' וא"כ הוא ג' וכשר, וצלו הס ואמרו שאציו מלרי ראשון והוא שני. וא"כ לענין אציו לא נפקא מנייה מירי דצין קר וצין קר פסול הוא, וצניו צין קר וצין קר כשרים דוק הטיב: צ"פ מה דקיי"ל (ב"ק כו:) דאין חולכין צממון אחר הרוב קסה היכי משכתה לה שלמיס שקליס דעבד לנישוס מאס טריפס הוא. ואי דלולין צמור רובא דהא צממולא לא אולין [צמור רובא]. אך לפי דעת המוס' סנהדרין דף ג' ע"ב (ד"ה דיני) יתא שכתבו דכרוב טוב אולין צמור רובא אפי' צניי' ממוטות. ולפי דכריס"ס ממורין כ"ה קושיית הרב שער דהלכות עימומלס מת פ"ט מפדיון כהן (ד"ה ודרך אגב) עי"ש. ולפי דכריס"ס נעלם מהרב הגיל מוס' שלא הוסיפו כלל. מהיו דלריבי המוס' ב"ק דף כו ע"ב ד"ה מאי קמ"ל וכמותו סופ"ס ראשון (טו: ד"ה להחזיר) לריך עיין ודוק':

שם בא"ד נפסלו. וי"צ כמ"ס מהרש"א הקשה דילמא האמת כן, ועיין ספר דנין אריאל עה"ס פ' תלא (ד"ה בס' קידושין) מיכן מגמ' קידושין ס"א א' ורצנן נוקמיה בחייבי עשה,

הנהגות וחדושי הרש"ש

מאת הרב הגאון הגדול מוה"ר שמואל שטרנאשון זצ"ל מווילנא

דהתם כיוון שבאין דחייבה מיתה כו'. נל"ל: בא"ד אבד הכא כו' דליכא בי אם יאו בעלפא. נראה דר"ל אס יאכל כתרומה או יעבד עבודה: תום' ד"ה מעידין (הכ'). יאו כה"ג דרומיא דאדובא גזילה. ר"ל דאס לא כן מאי אריא שונא אפילו אוכב נמי ח"פ ודכרי המוי"ט צוה מוהיס ע"ש: בא"ד ואמאי אינו גזילה כיוון כו' וי"ל כו'. הן למתן דרני

השלמות להנהגות וציונים

דכאשר זמס קאי עלייהו" ונ"ב על הגליקן "ירש"ל מוחא וזה", קאי כוונת המקור'ל (וכן המהרש"א שהובא לעיל בקטע הקהרש"ל) למחוק כפל מילים שהיו לפניו בדפוס ונציא רצ ולא נתכוין להגיה הנוסח שלפנינו:

תום' ד"ה וזוממי. תיפוק ליה 'מהיאו' דנפאש אן. כדפוי"א ומוה"רם הגיה תיפוק ליה דנפאש לן מהכא דדרשינן, והבארות המיס

דף ב ע"א גמ' ועוד 'מדקתני' אקמן. עיין הגו"צ שמהר"ם גורס דקתני.

וכע"ז איתא בריטב"א ותוס' שנין בדקתני, וכ"ה בתוס' בפי' השני [ובדפדפי' בתוס' גם בתחילת הדיבור איתא ועוד בדקתני לקמן]:

גמ' תנא התם קאי כ"ף הזוממין מקדימין אאותה מיתה. כתב הר"ר יהוסף אשכנזי

ילקוט מפרשים החדש על מסכת מכות

[דף ב ע"א - דף ג ע"א]

הני חייבי עשה מאן נינהו אי שתיין מלריות שתיין שנואות, אי אחת מלריות ואחת ישראלית שמי נשים מעט אחד צעיקן, ואי אחת הא משמעת צעדים שעטירו על אחד שהוא מזרי שני והחומר, ונעשו הם פסול מזרי שני והנשים שלהם מכבד הרי אלויות בנישואין, ולחצר נשפסלו נשא אחד מהם אשה ישראלית כשריה והרי היא אסורה לו וסנואה בנישואיה, נמצאו לו כאן ב' נשים אחת ארובה ואחת שנואה בנישואיה וחס שפיר מעט אחת, ועל כהן דלוק נפסלין פסול מזרי שני ע"י עדותן:

[גליון הש"ס]

דף ב ע"ב

גמ' ומה הבורק. נ"ב ע"י חוס' מנחות טו ע"א ד"ה המפלט:

[ר' ברוך פרנקעל תאומים]

שם הן ש"לא עשו מעשה במיד ובז', ז"ע דלכתי משמעת לה גלות צעדים וזומנין שה' שוגגין, כדמוכס כנסהדרין ס"ה (ע"ב) דהלוקן קרל לפסור עדים וזומנין מקרבן, ועיין חוס' שס ד"ה ילאו:

שם רבו צעדים וזומנין ש"לוקין מוח' מנין. נ"ב הרמב"ם בספר המלוט שורש ג' כתב דלן אשר למדו דבריו אז אינו רק אסמכתא, והרמב"ן השיג אותו מ"שם דלכן דהוא דבר חורה אע"פ שזכר לזון רמו, ועי' רש"י (סנהדרין פא ע"ב) ד"ה והכי רמזי פרש"י ודאי הלה נמשע מסיני ומיהו הכי רמזי מקלת, וגם הרמב"ם סובר כן דמ"מ הוא דלזרייתא הלה"מ, רק שהשיב ע"ב דה"ה שמונה גונב את הקסוה ככלל לא מעשה, וכתב הרמב"ם כיון דלזכור חו"ל ולזון רמו אינו ככלל ל"ת רק הלה"מ ואינו רחוי לכללו מנינין המלות, ועי' (ע"ז לו ע"ב) רמו ליתור מכתה, ועי' (זמנים ז ע"א) רמו לטבול יום שאם ענד חילל, ופעמים מלתי שהסיכמו עניינים דרבנן לגמרי כלשון או לדברי חורה כמו רמו לשניתי מן החורה (גיטות פא ע"א). וכן מללתי שני ר"ב כסס קולת סופרים דמי חילוק בין רמו ובין הכי רמזי, ומיימי להקשות מריס מגילה (ב). דלמרו הכי רמזת, וימיס אלו לקרות המגילה מהם מעיקרי הקסות:

שם ושינוהו דהני רשעים. נ"ב עיין לקמן דף ה' ע"ב ברש"י ד"ה חייבי [גליות]:

[ר' ברוך פרנקעל תאומים]

שם ותיפוק ליה מלא תענה בו. ע"י דף ד ע"ב סוף חוס' ד"ה ורננ:

[מים היים]

שם ותיפוק ליה מלא תענה. נ"ב ע"י חוס' לקמן דף ד ע"ב ד"ה ורננ וברש"י ז"ק דף ע"ד ע"ב ד"ה לוקין:

[ר' ברוך פרנקעל תאומים]

שם ותיפוק ליה מלא תענה. ע"י חוס' לקמן דף ד ע"ב ד"ה ורננ:

[גליון מהרש"א]

שם ואין משימין את הבור. הריטב"א ז"ל (ד"ה ת"ר) הקשה למאי דמספקא ליה להגמרא ז"ק (דף מ). חייבי כופרין לו ממשכנין אותם אי לאו, אי"כ אם אין ממשכנין אותם הלא נדלדל בעלמא לא ישלם אחרי שנכמתם לא הרג שורו ארס ופטור מללאת ידי ממים, ולא הנצמי דבריו דהא בכרימות (דף כד ע"א) לא אמרינן כהאי גוונא אלא כסאלמרו שהוא בעלמא רנע שורו שידע בעלמא שהם עדי שקר, אבל לא כסאלמר דרנע ע"ש. וגם אם היה ממשכנין הרי אז ממשכנין אותם גם חייבי טטאות ואשמות, ואין חילוק אלא קודם שבעברו ג' רגלים וכו' ואשמות נמשעל ע"ש, וא"כ גם חייבי כופר אם עברו ג' רגלים עובר ככלל תחתיו וממשכנין אותו, ול"ע בזה למ"ד כפרה אי שנין צו לא תחמר:

[פירתי יוסף]

שם ואין משימין את הבור קסבר. רלה לומר רננן, דקאי תחת רננן:

[יעב"ץ]

שם קסבר כופרא כפרה. ע"י פירושו בחידושי ריטב"א דכיון דכפרה הוא אין ממשכנין או אין חוסין עד שיראה וא"כ לא רלו להפסיקו דמסתמא לא יתן. ונשם רננ"ן דכפרה הוא על מיתה ידי שמים ועיקר עדותן שנכאס לומר שחייב מיתה ידי שמים:

[גליון מהרש"א]

שם קסבר קנסא הוא. ע"י לקמן דף ד ע"ב:

[גליון מהרש"א]

שם תדע שחרי לא עשו מעשה ונהרגין ומשימין פמון. נ"ב אע"ב דגמון ס"ל להרמב"ם פ"ח מהלכות עדות (ה"ב) (והחוס' ז"ק ד ע"ב ד"ה ועדים) דלף אם כבר נעשה מעשה יעשו עדות הוסי, מ"מ כו"ע מודו דלף אם לא עשו מעשה נמי יעשו עדות הזמה הוא הלא הקנס:

[פירתי יוסף]

שם תדע שחרי פמון ביד בעליה ומשימין. משמע דלם שילם על פיהם לא היו קנסא דהא אין ממון צד צעלים. וא"ל דל"כ הוה כלשר עשה, הא כתב החוס' (ז"ק ד"ה ועדים) דגמון לא שני כלשר עשה (דף ג' ד"ה וממון יוסף ז"ב פ' חוקת הנמים (דף נו) על משנה דהיו שנים מעידים (ד"ה משלמין), וא"כ מאי מקשה הגמרא היינו לדבר:

[פירתי יוסף]

תוס' ד"ה ומה הבורק אינו נכסף בו. המהרש"א ז"ל כתב דגם גבי שריפה ותנן יש לומר האי ק"ל וחומר. ול"ע דהא חנק קיל מסיק וא"כ הא ליכא האי ק"ל, ואפשר לומר דקאי לר' שמעון דס"ל (בסנהדרין מט) דסיק קיל:

[פירתי יוסף]

שם בא"ד דהכי קאמר לו. ונ"ב אולי ז"ל

דכי קא מוכח לעיל דלא עדינן ק"ו ככה"ג, ונ"ל מהא דתנן כל הוומנין מקדימין לאומו מיתה כנ"ל:

[מראה חתן]

דף ג ע"א

גמ' והא תניא אין עד וזומם. נ"ב ע"י לקמן דף ה' ע"ב:

[רבי"פ תאומים]

שם כל במוניה כיון. נ"ב שנועות ל"א ע"ב במשנה, רש"י (ד"ה הואיל) ור"ן (מא מעמודי הרי"ף במשנה): [ר' ברוך פרנקעל תאומים]

שם כל במוניה כיון שהגיד. ע"י קלות [החושן] ריש ס' ל"ח (ס"א א), וע"ש זכ"י

אות ד' ה' ותכב במישרים נ"ב כו' ונלח"מ פירש "הם מהל' עדות:

[גליון מהרש"א]

מתני' אומרים בו. נ"ב ע"י שו"ת מהר"ם בר כרוך כ"י ז"א:

[גליון הש"ס]

שם אומרים כמה אדם רוצה ליתן בו. נ"ב אף דיש בזה איסור רציית מ"מ העדים ממשיכין שמי עד הטעם כש"מ רדב"ן ח"א ס' פ"ד ועי' שו"ת מהר"ם בר כרוך ס' כ"ה, ועי' שו"ת הר"י מיג"ל ס' כ"י ע"ד דכשלו מודה שחייב רק שאומר שלא הגיע עדיו וזמן הפערון שחייב זה פסית ממון, ואם יש עד אחד שכבר הגיע זמן פרעון נרץ הלוה לשבע שנועת המורה להכחיש את העד עיין שו"ת הטעם, ועי' שו"ת שבות יעקב ח"ב ס' קנ"ה:

[גליון הש"ס]

שם ואם בתה וירשנה. נ"ב ע"י חוס' ז"ק פ"ח ע"ב ד"ה מה:

[ר' ברוך פרנקעל תאומים]

גמ' כיצד שמיין אומר רב חסדא וכו'. ע"י חשכ"ר (ה"א ד"ה כיצד), וכל היפיושוס דחוקים. ולענין לפסע כפשוטו, דודאי צעל לא יתן עבור כחוצתה כ"כ כפי שהיא תפחות כשיתנו לה עתה, דהערך תלוי בדבריו אם לא יגרשנה ולא יתן לה כלל, אבל היא יראה שמה יגרשנה ולא תמכור דבריו מועט. ואסתר שפא צלשם שהיא קולא לזוממין. ועלה אמר ובכחוצתה, ר"ל שנכחוצתה הוא ששמיין צלשם, לפי שלא שייך לחשוב צעצל לנכות עבור זכותה לאחר מותו שהיו חשבו צערה"ו לאחר מיתה, אבל כירושא שמין הפסד העצל כירושא ולא צמח שהיתה נותנת שלא יגרשנה מעטס הנ"ל. ודברי הרל"ש ז"ע דודאי נרץ לשום לבו"ע כפי הצעל והאשה, ולא שייך מחלוקת דבר:

[אהל משה]

מתני' ויהיו בידו א"ף וזו. ע"י מלל"מ פ"ו ממלוה ולזה הי"א:

[גליון מהרש"א]

רש"י ורוב' ד"ה כיצד. יש לעיין קלת למה להם לומר דעוית הגלה דלשאם שיה פחות

הנהגות וחדושי הרש"ש

טובת הגלה דעצל אפי' שוין נמי כגון שטובת הגלה י' זכונים והכחזה ק' זכונים, ויש לדמוק דלונים שמוקים ככל ענין ואינו מיוון ודוק (ר' דוד לוריא):

רש"י ד"ה רב נתן (וכ' השאר ישלמו). נדפס בגליון רש"י מתק זאת. נ"ב ואין

[ר' שפחה מרסניא]

למוחק:

תוס' ד"ה באומר עדות שקר העדא ושוב הוזהר לכאורה משמע דבי אדמי הכי מישלם חלקו וכו' לכך יש לפרש עדות שקר העדתי ושוב הוזהר שניהם עיי"ש. נ"ב ודברי חוס' הללו אין לו שום ציבור לכאורה. ועי' במהרש"א דכתב ביוונתם דחוס' רלו להכריע דמיייר לשון חומר, ועי' כתבו דללאורה משמע כו' עיי"ש. ובכר כתב הנחיות עי' בל' עדות (ביאורים ס"א ב) דגם פירסוה דחוק מלד לשון ושוב חוס' אינו מדוקדק והוא מיותר והיינו דהא זאת כתבו אח"כ, לכן יש לפרש לשון חומר שניהן עיי"ש, גם אלי קשה דלם גם מתחלה נמשכו לפירוסם שכתבו אח"כ, אלא מדוע כתבו גליון ושוב חוס' דללאורה דקך כתב חוס' ניווט שניהן אח"כ סימנו דמיייר לשון חומר שניהן. גם האך היה יכול לומר כלל דמיייר דלאורה עדות שקר העדמי צלצל ולא היה הוזהר כלל, דל"כ מדוע קאמר גליון עד וזומם משלם לפי חלקו דמשמע דבחסו מחלומים מיייר, ומדוע הוזהרו להוכיח מכת דכפכאי גוונא פטור, היה צללא הכי מלשון עד וזומם גופא מוכרח דמיייר לשון חוס', גם לשון דל"כ ציקס דלפסיד אין לו ציבור כלל.

ע"ב נלע"ד דלמחת סך שבות ושוב חוס' נמשך לתכת לכאורה משמע כפשוטו, היינו

דמתחלה למדו ג' כ"י דמיייר לשון חוס', ורק דלמדו דהוה סך לאי מקן, ועי' אחריו לכאורה משמע דכי אמר הכי משלם חלקו, ודמו לו והעלו אח"כ דמיייר לשון חומר שניהן, והוא דמתחלה למדו דלם שוב חוס' לאומו שאמר שקר העדמי שפיר חייב לשלם חלקו. כ"י דבדכ"מ אין נעשו וזומנין עד שיומו לשניהן, דהוה רק צללא הוזהר בעלמא עדות שקר העדמי ע"כ לא נוכל לחייב לאחד דחומר אומו צלצל, כיון דלאחר צלצל לא ציקס דלפסיד דלפסידו נעדרומו רק שניהם צידד צלו לחייבו וא"כ רק צירוף האסר לא להפסיד, וע"כ כל זמן שלא חומר גם להשני לא הוי הוזהר שנוכל לקיים עד ועשייתם לו כלשר זומם, דנעדרומו צלצל לא זומם דלפסידו צירוף השני והכי השני לא ניווט, וע"כ דחוס' דלמחר העד גופא מתחלה עדות שקר העדמי, והיינו דמיייר דלא מכתש גוף המעשה לומר דכל המעשה היה צשקר, רק דלמחר אנכי עדות שקר העדמי שאנכי לא רלמתי בעלמא המעשה ואלמיתיה לו עד עלמו דומיא דהומה, ואח"כ הומו אומו שני עדים שאמרו ג"כ דהוה

דמה החונק אינו נתקן כו' ע"כ כוונתם לרבי שמעון דסבירא ליה סייף קיל מכולם ועיין מה שכתבתי על דברי המהרש"א דלכן כנסהדרין (מ' ז') צס"ד:

דף ג ע"א תוס' ד"ה באומר. מה שכתב המהרש"א בזהו דבריו צל' מהעדים דלאומר שקר העדמי דמשלם לפי חלקו משום דינא דגרמי ז"ע דלכאורה לר' נתן צ"ק צ"ק (נ"ג) דהלכתא כותיבי דס"ל דמה דלית ליה לאשתלומי מהאי לישתלם מהאי חייב אומו העד

לשלם כל השתלומין: רש"י ד"ה כיצד שמיין. שהוא אסורא פירות הקרקע בו. ר"ל דהעדים רלו להלו"א את השדה מ"מ לסיק דמכתבה ועתה שובח"א אם היה רוצה למכור זכותו היה מוכרה מרף ללוקח לאלילת פירות וגופא אם תמות כתיי ו"פ וימיס על המעבדי וכו'

שכתב שלא דינן דע שנוכל עוד לומר טעם יפוי זכותו מוכותה דדך נשים על הרוב למוות קודם צעליהן כמ"ש החוס' בכתובות (פ"ג ז') ד"ה מיתה וכן הרמב"ם צפיה"מ לנדח פ"ה מ"ו:

השלמות להנהגות וציונים

חדש יומשלמין ממון. עדים וזוממין של ממון" [לגירסא שלפנינו ק"ק דפתח בהריגה ומסיים בהריגה ותשלומין]:

תוס' ד"ה ומה. עדים שמעידין איש פלוגי. יש להוסיף שמעידין על איש פלוגי (בארות המים):

דף ג ע"א גמ' באשה יוכבכתובתה. בכת"י ובכמה ראשונים באשה בכתובתה, ועיין רש"י בפ' השני:

מתני' ע"ל מנת לייתן לו מכאן ועד שששים יום. והוא אומר מכאן ועד עשר שנים. בכת"י"מ הגירסא על מנת לתת לו מכאן ועד עשר שנים והוא אומר בתוך שלשים יום, והיינו שמעידים לטובת הלוה להרחיב לו הזמן, ועיין ערוך לגר שרן בזה (דק"ס):

רש"י ד"ה והלא בין היום. נמצא' ש"א נפא ופירש מאי 'ובאשה' דקאמר רב נתן. נדצ"ל באשה, בכת"י ליתא כלל תיבה זו:

וברכות שמים הגיהו הדפוס שלפנינו "ותפוק ליה דנפקא לן מהאי":

תוס' ד"ה ועוד רבינו חננאל חלק מהגהות מהרש"ל הוא כפירוש הקונטרס (גליון) בדפו"י "הוא פירש הקונטרס", ומהרש"ל הגיה שצ"ל "כפירוש" במקום "פירוש":

חשק שלמנו ע"ל רבינו חננאל חלק מהגהות "חשק שלמנו ע"ל רבינו חננאל" למסכת זו מקורם בספר מגדל חננאל שיצא לאור ע"י רבי דוד צבי האפמאן ומשם נעתקו לדפוס וילנא:

דף ב ע"ב גמ' והיא נותנת. צ"ל והיא הנותנת (ע"ב"ן ש"ב) וכו' וכו"ה ברש"י:

גמ' (והלא דין הוא). הוסגר בדפוסים אחרונים, וכן ליתא ברש"י כאן ובתוס' פסחים לב